

Sudjelujte!

Digitalna platforma
Topoteka – lokalna
povijest, europska
priča

Topoteka – naša povijest, naš arhiv

Vlatka Lemić

Najmlađa ICARUS digitalna platforma - **Topoteka** - nastala je u okviru **co:op** projekta kao alat za stvaranje mrežnih arhiva lokalne povijesti i/ili teme, poticanje čuvanja i istraživanja lokalne povijesti i promocije pisane baštine.

co:op - "Community as Opportunity - the Creative Users' and Archives' Network"

"**co:op** - "Community as Opportunity - the Creative Users' and Archives' Network" je međunarodni projekt iz programa Kreativna Europa 2014-2018 koji je okupio više od 60 partnera s idejom povezivanja stvaratelja povijesti s ustanovama koje čuvaju povijesne izvore, jačanja veza baštinskih ustanova sa zajednicom u kojoj djeluju i otvaranja privatnih zbirki javnosti. Suradnja se provodi organizacijom javnih programa (povijesnih predavanja, radionica i drugih vrsta događanja) u interakciji s lokalnim ustanovama i pojedincima koji posjeduju arhivsko gradivo s ciljem stvaranja virtualnih zbirki posvećenih zavičajnoj povijesti, lokalnim znamenitostima, događanjima i ljudima.

Za to je razvijena digitalna platforma **Topoteka** koja na jednostavan način omogućuje digitalizaciju i objavljivanje raznovrsnih povijesnih izvora

(fotografija, dokumenata, tiskovina, AV zapisa) i korištenje interaktivnih IT alata za njihovo opisivanje, predstavljanje i pretraživanje.

Svatko od nas stvara povijest, a kako će i hoće li ta povijest biti sačuvana za budućnost i dostupna javnosti ovisi o nama. ICARUS HRVATSKA suradnjom s lokalnim ustanovama, udrugama, zajednicama i pojedincima koji posjeduju arhivsko gradivo želi potaknuti zaštitu i omogućiti predstavljanje njihovih arhiva široj javnosti.

Pogledajte hrvatske Topoteke (Ystereich, Vukovar, Vilijun, Podsused, Starigrad, Mordurgo – Split, Medimurje, Podravina, Osijek – Tvrđa, Ilok i dr.) na: <http://www.topotheque.eu/>.

Suradnja zajednice na izgradnji vlastitog lokalnog arhiva uključuje brojne aktivnosti – produbljuje osjećaje za zaštitu arhivskih izvora, povećava dostupnost privatnih arhiva, aktivno povezuje baštinske, obrazovne i lokalne ustanove (arhive, muzeje, knjižnice, škole, povijesne, kulturne i zavičajne udruge i pojedince) i uključuje sve građane u čuvanje

i promociju povijesti i tradicije svojeg zavičaja.

U protekle dvije godine više od dvije stotine pokrenutih Topoteka diljem Europe – u Austriji, Mađarskoj, Češkoj, Hrvatskoj, Njemačkoj, Italiji, Estoniji, Finskoj, Rumunjskoj, Švedskoj i Španjolskoj – povećale su vidljivost lokalnih zajednica na regionalnom i nacionalnom području, potaknule brojne aktivnosti („Donesite vlastitu prošlost“, „Dani povijesti“ i dr.) i programe te pomogle u promociji kulturnih i drugih manifestacija i povijesnih specifičnosti pojedinih područja.

Kroz Topoteke možete upoznati privatne obiteljske dokumente i fotografije, pratiti promjene života i krajolika malih i velikih mjesta diljem Europe i poznatih lokalnih znamenitosti i pristupiti nepoznatim povijesnim izvorima.

Putem središnjeg zajedničkog portala Topoteka, gradivo svih lokalnih zbirki objavljuje se i na Europeani, čime su potencijali digitalnih tehnologija iskorišteni za stvaranje javnosti dosada neispricanih priča koje pridonose izgradnji mozaika europske kulturne raznolikosti i

TOPOTEKA INFO

Topoteka: <http://www.topotheque.eu/>

co:op projekt: <https://coop-project.eu/>

baštine koji se potiču različitim europskim projektima.

Izgradnja virtualnog arhiva omogućuje umrežavanje i stvaranje novih informacijskih sadržaja i proizvoda te ubrzava i olakšava razmjenu, prikupljanje i predstavljanje informacija.

Virtualni arhivi olakšavaju istraživanje, objavljivanje i snimanje povijesnih izvora i čine ih javno dostupnima.

Materijali prikupljeni pri izradi virtualnog arhiva mogu biti korišteni u drugim kulturnim, znanstvenim, edukacijskim i interdisciplinarnim projektima vezanima uz lokalnu baštinu,

sastavni dio različitih multi-medijskih sadržaja i programa, a pojedinci uključeni u ovaj projekt promotori i aktivni sudionici edukacijskih kulturnih i povijesnih radionica za ciljane korisničke skupine (djeca, mladi, turisti i dr.).

Platformu Topoteka održava ICARUS, a partneri co:op projekta, članovi ICARUS-a, administratori i suradnici lokalnih Topoteka, stvaratelji i imatelji povijesnih zapisa, istraživači i svi drugi zainteresirani promiču njezino korištenje za izgradnju lokalnih arhiva koji okupljaju gradivo, sjećanja i znanja raspoređeno u raznovrsnim privatnim,

lokalnim i drugim zaboravljenim izvorima.

Ljudi stvaraju povijest. Zajednica čuva pamćenje.

Svatko je od nas aktivni pripovjedač sjećanja, svatko oblikuje i predstavlja zajedničku povijest.

Uključite se u tijek povijesti i postanite vidljivi dio zajedničke europske priče: objavite svoje zbirke (pisma, fotografije i druge materijale) koristeći alate Topoteke i pomoć zajednice.

Saznajte više na info.icarushr@gmail.com.

ICARUS HRVATSKA INFO

<http://icar-us.eu/en/english-icarus-hrvatska/>

<https://www.facebook.com/icarushr/>

Topoteka Vukovar

Irena Milobara

Usuradnji baštinskih i drugih ustanova, u Gradskom muzeju Vukovar su od 16. do 18. ožujka 2017. održani 3. dani ICARUS-a u Hrvatskoj pod nazivom Arhivi bez granica, međunarodna konferencija koja je okupila preko stotinu stručnjaka i znanstvenika iz sedam europskih država. Cilj susreta bio je poticanje razvoja projekata usmjerenih prema digitalizaciji kulturne baštine u smislu povezivanja baštinskih ustanova, javne uprave i znanstvenih zavoda.

U kontekstu navedenoga skupa pojavila se ideja da se u suradnji Državnoga arhiva u Vukovaru i Gradskoga muzeja Vukovar na virtualnoj platformi Topoteka pokrene i Topoteka Vukovar. Nastanak ove virtualne zbirke potaknula je težnja da se stvaratelji povijesti povežu s ustanovama koje čuvaju prošlost te da se razvije aktivan i kreativan odnos između javnosti i baštinskih ustanova, a formalni početak rada predstavljen je na samom skupu.

Topoteka Vukovar je mrežna stranica na kojoj je predstavljena reprezentativna arhivska i druga građa, pohranjena u Gradskom muzeju Vukovar i Državnom arhivu u Vukovaru: dokumentarni materijali, spisi, karte, razglednice te fotografije koje daju presjek vukovarske prošlosti od 18. stoljeća sve do najnovijega doba.

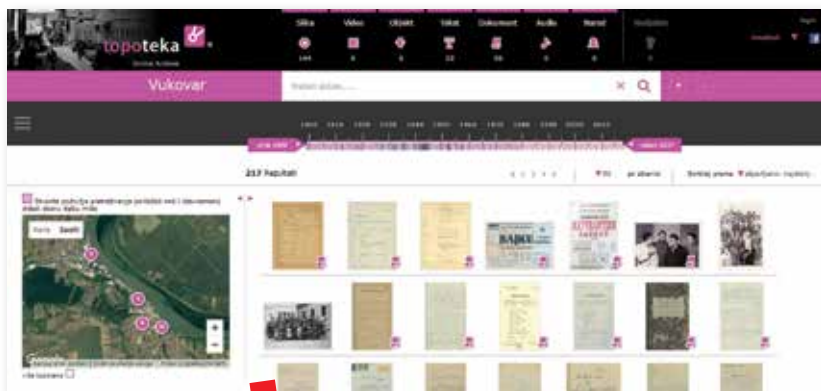

Topoteka je dostupna široj javnosti putem Interneta, a zainteresirani mogu vidjeti važne povijesne spise, koji se odnose na funkcioniranje austro-ugarske uprave na prostoru Vukovara. Iz fundusa Državnoga arhiva u Vukovaru također je objavljen i veći dio zbirke memoranduma s područja grada preko kojih se može steći uvid u poslovanje i djelovanje raznih gospodarskih subjekata i obrta u navedenom razdoblju. Tu se ističu i zanimljivi prikazi starih karata, osobito Eltzovoga vlastelinstva, kao i veliki izbor fotografija iz fundusa Gradskoga muzeja Vukovar na kojima se vide reprezentativni objekti, kao i arhitektonske i urbanističke cjeline grada u razdoblju prije Domovinskoga rata te stanje neposredno poslije ratne devastacije.

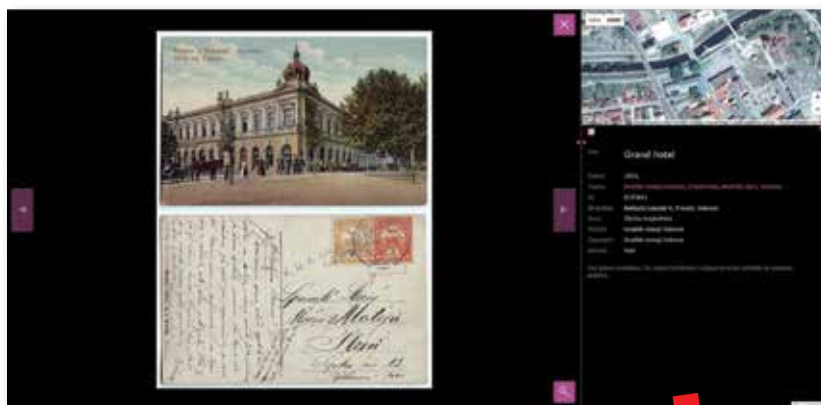
Cilj nam je putem Topoteke vizualno dočarati vukovarsku prošlost kroz više tematskih cjelina, naglašavajući one tipične za Vukovar po kojima je prepoznatljiv (dvorac Eltz,

rijeke Dunav i Vuka, vodoto-ranj te razne druge objekte i opće teme koje su u Vukovaru dominantne).

Kako je tema Topoteke postavljena dosta široko, u budućnosti se očekuje njezino proširenje i uključivanje drugih ustanova, a prioritet nam je uspostaviti aktivnu suradnju sa stanovništvom, koje će otvoriti svoje male riznice arhivskoga gradiva, važnoga za zavičajnu povijest i svojim znanjem doprinijeti rasvjetljavanju događaja, koji su zaboravljeni. Dakle, na ovaj smo način pojednostavnili put do arhivskoga dokumenta, a potencijalni istraživači i svi drugi zainteresirani će najreprezentativniji materijal imati na jednom mjestu u digitalnom obliku, u jako dobroj rezoluciji i kvaliteti. Istraživanje se bitno olakšava, a izvorno arhivsko gradivo štiti od učestale uporabe. No, najvažnije je da će projekt Topoteke trajno biti dostupan širokom krugu korisnika. ■

Topoteka Vukovar

Topoteka Vukovar

INFO

Topoteka Vukovar: <http://vukovar.topoteka.net/>

Gradski muzej Vukovar: gmv@muzej-vukovar.hr

Državni arhiv u Vukovaru: drzavni.arhiv.vu@davu.hr

Zajednica stvara – zajednica pohranjuje: Topoteka Općine Starigrad

Dajana Karlović i Marijana Tomić

Kulturna baština neprocjenjivo je dobro, koje je nastalo u prošlosti, a predano je u sadašnjost kako bi se očuvalo i obogatilo za budućnost. S obzirom da je izložena raznim vanjskim utjecajima, od kojih se može oštetiti i istrošiti, na svakom pojedincu leži odgovornost njenog očuvanja. Pod utjecajem tehnologije i pomoću svih alata, koje ona donosi u suvremeno doba, digitalizacija kulturnih dobara se nametnula kao jedan od najčešćih i najpraktičnijih načina očuvanja grade. Digitalizacija se provodi kako bi se zaštitio izvor, povećao pristup građi, ali i da bi se stvarale nove usluge i proizvodi, kako bi se popunile zbirke gradom, koju ustanove nemaju u posjedu ili ne mogu nabaviti te na zahtjev samih korisnika. Za arhive digitalizacija predstavlja bolju interakciju s korisnicima, ali i privatnim imateljima arhivskog gradiva. Digitalizacija omogućuje stvaranje digitalnih snimaka gradiva, koje nije u vlasništvu arhiva te otvaranje pristupa istom. Neke lokalne zajednice otišle su korak dalje te stvorile virtualne arhive, u čijoj izgradnji sudjeluju baštinske ustanove, lokalne udruge i institucije te zainteresirani pojedinci. Jedan od takvih arhiva je Topoteka Općine Starigrad.

Topoteka Općine Starigrad je digitalni arhiv pokrenut s idejom o suradnji lokalne zajednice, privatnih imatelja gradiva, Sveučilišta u Zadru, Osnovne škole Starigrad i zadarskih baštinskih ustanova. Osim navedenih, ideju su s oduševljenjem prihvatili i Općina Starigrad, Nacionalni park Paklenica, Turistička zajednica grada Starigrada, KUD Podgorac te administratori Facebook stranice „Stare slike i razglednice Starigrada i okolice“. Topoteka Općine Starigrad kreirana je na ICARUS-ovoj platformi za izradu mrežno dostupnih digitalnih zbirki kulturne i povijesne baštine pojedinih zajednica, a pokrenuo ga je Odjel za Informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru predvođen doc. dr. sc. Marijanom Tomić.

Općina Starigrad nalazi se u Zadarskoj županiji, a njezin razvoj ubrzan je 70.-ih godina 20. stoljeća, kada kroz mjesto prolazi tzv. Jadranska magistrala, gradi se moderan hotel Alan te započinje razvoj turizma, koji počiva na sadržajima i ponudama vezanim uz more i plaže, ali i Nacionalni park Paklenicu. Općina Starigrad nema ni jednu baštinsku ustanovu pa su svi dokumenti vezani uz njezinu povijest i kulturu pohranjeni u različitim ustanovama, kao što su Turistička zajednica, Općina Starigrad, KUD Podgorac, Državni arhiv u Zadru, Osnovna škola Starigrad, itd., te kod samih mještana.

Poticaja za osmišljavanje načina kako sačuvati kulturnu baštinu mjesta došao je s više strana, od aktivnosti vezane uz Facebook stranicu „Stare slike i razglednice Starigrada i okolice“ na kojoj mještani aktivno pohranjuju i komentiraju stare slike, pokazujući tako želju za prikupljanjem baštine svoga mjesta, do iseljenika u potrazi za mjestima na kojima će se prisjetiti svoga zavičaja te turističkih djelatnika, koji žele osmisliti selektivne oblike turizma, koristeći kulturnu baštinu, odnosno njezine najistaknutije odrednice.

Topoteka se pokazala kao najprikladnija platforma za online arhiv u kojem se mogu pohraniti sadržaji iz različitih izvora i opremiti prikladnim setom metapodataka. Dajana Karlović odabrala je projekt uspostave Topoteke kao temu svoga diplomskog rada na Odjelu za informacijske znanosti. Aktivnosti oko uspostave Topoteke započele su okupljanjem zainteresiranih suradnika, kojih se ubrzo prikupio velik broj čime je pokazana potreba zajednice za takvim platformama. Već na prvom sastanku sve su ustanove izrazile želju za sudjelovanjem i dale dozvolu da se baštinski predmeti i dokumenti koje posjeduju digitaliziraju i pohrane na Topoteci.

Prvi uneseni dokumenti bile su fotografije preuzete s Facebook stranice „Stare slike i razglednice Starigrada i okolice“ za koje je postojala dozvola za objavu. Nadalje, digitalizirani su dječji radovi s izložbi, koje je jednom godišnje organizira Osnovna škola Starigrad na temu kulturne baštine, a koji su do tada nakon izložaba bili pohranjeni

u školskim ormarima te tako sakriveni javnosti. Uz radove, digitalizirani su i katalozi izložaba te su i oni dostupni na Topoteci. U suradnji s Nacionalnim parkom Paklenica fotografirani su uporabni predmeti iz Etno kuće Marasović. Dana 27. rujna 2017. godine, Topoteka Starigrad postala je javno dostupna digitalni arhiv.

Daljnji koraci koji će se poduzeti u promociji arhiva među zajednicom su radionice i predavanja, prvenstveno kroz suradnju sa školom, ali također i s Nacionalnim parkom Paklenica te Turističkom zajednicom. U suradnji s Turističkom zajednicom, Općinom i Osnovnom školom te školskom djecom, planira se provođenje tzv. Dana za baštinu – događanja na koje su pozvani stanovnici mjesta, kako bi se prikupili dokumenti i drugi predmeti, koji se digitaliziraju i postavljaju u participativni arhiv. Događanje za zamišljeno kao prilika da se okupe pripadnici lokalne zajednice i da ukratko daju priču o dokumentu ili predmetu koji su donijeli kako bi informacijski stručnjaci unijeli te priče u opise dokumenata na digitalnom arhivu te kako bi svi zainteresirani mogli pogledati ne samo predmet, već i njegovu povijest, uporabu, značenje i slično. Time se svim pohranjenim predmetima i dokumentima omogućuje kontekstualizacija, povezivanje predmeta s vremenom u kojem su se koristili, ali i osobama koje su ih koristile, pregled razvoja raznih dijelova mjesta, od krajoška vidljivog na fotografijama, do građevina, gospodarskih objekata, trgovina, plovila, turističkih sadržaja itd.

Projektom Topoteka Starigrad napravljen je temelj za prikupljanje i opis kulturne baštine Općine Starigrad. Dajana Karlović je u sklopu svojeg diplomskog rada izradila smjernice, uz pomoć kojih se Topoteka dalje može lakše nadopunjavati od strane idućih topotekara, a izrađen je i plan nadopune sadržaja od strane raznih uključenih ustanova. Ključ za uspjeh je suradnja i doprinos svih koji posjeduju dokumente ili znanje. Osobit doprinos ovog projekta jest uključivanje osnovne škole, uz pomoć koje se u edukaciju o očuvanju kulturne baštine uključuju djeca, te kulturno-umjetničkog društva i turističke zajednice, koja će sadržaje s Topoteke moći koristiti u turističke i druge promotivne svrhe. Osobito je važno što je tema detaljno obrađena u sklopu diplomskog rada te je time Topoteka dobila i svoj teorijski i praktični opis. Krajnji cilj projekta bio je osvijestiti članove lokalnog tijela o bogatstvu koje im je predano na čuvanje i upoznati ih s načinom da to bogatstvo zaštite, promiču i očuvaju za buduće naraštaje. Upravo je to ovaj projekt uspio ostvariti. ■

Topoteka Vilijun

**Interaktivni romani + digitalni arhivi = kreativna baština.
Upoznajte svijet novih ideja i ljude za koje ne postoje granice.**

Jasna Horvat

Vilijun je roman autorice Jasne Horvat koji je 2016. godine objavljen u izdanju Naklade Ljevak i od kritike označen prvim QR romanom, odnosno prvim „pametnim“ romanom čije očitavanje zahtijeva uporabu pametnog telefona. Roman *Vilijun* svojevrsna je permutacija *Nevidljivih gradova* Itala Calvina i još jedan oulipovski književni tekst autorice čiji je opus akademkinja Dubravka Oraić-Tolić označila imenom *Ars Horvatiana*.

Protagonisti *Vilijuna* su Marko Polo i Kublaj-kan u godini njihova rastanka. Marko Polo pripovijeda Kublaj-kanu o gradovima na Putu svile, a Kublaj-kan sa zanimanjem sluša Marka Pola kako bi odlučio hoće li mu dopustiti povratak u domovinu. Spoj je to dvaju nomada i dviju kultura unutar kojih Marko Polo opisuje i brojne druge kulture s kojima se susretao i upoznao na Putu svile. Marko Polo ujedno je i promotor hrvatske kulture te pronositelj baštinskih uspomena kao što su: ime Hrvat, podrijetlo i značenje šahovnice, hrvatski troplet i hrvatska glagoljica. Njegovo ime povezuje različite prostore i gradove, a samo neki od gradova

uz kojih je trajno povezan su Šibenik, Korčula, Venecija, Osijek i Šangaj. Roman je to o nomadizmu – misaonom i putničkom, ali i o povjerenju, prijateljstvu i odanosti.

Topoteka *Vilijun* po mnogo čemu je jedinstveni arhiv – čuva raznovrsno arhivsko gradivo (predstavljanja, predstave, novinski članci, nastupi na sajmovima knjiga, tematski

Predstavljanje Topoteke Vilijun na konferenciji Iseljenički turizam – globalna i nacionalna perspektiva u Zadru 1. srpnja 2017. © ANDIZET

Topoteka *Vilijun* novi je iskorak u interaktivnosti koji čitateljima omogućuje papirnatu i mrežno putovanje postajama Puta svile – to je digitalni arhiv jednog romana koji je ujedno i prenositelj baštinskog pamćenja.

razgovori, publicirana kulturna i književna kritika, znanstveni radovi) koje dokumentira život ovog romana, sastoji se od svih vrsta medija (fotografije, dokumenti, AV zapisi i dr.) i obuhvaća već nastale ali i još

nestvorene dokumente za koje ne znamo kada će biti kreirani, kakvi će biti i kakve ideje će ih pokrenuti. Živi, bezvremenski javni arhiv koji kroz temu i život romana *Vilijun* povezuje priču i likove, čitatelje, znanstvenike, umjetnike, korisnike i sve one čiji se putovi u nekom trenutku s njima spoje. Cilj Topoteke *Vilijun* prikazati je i trajno arhivirati novu dimenziju pamćenja, učenja i pisanja te povezivanja u prostoru i vremenu. Topoteka *Vilijun* suvremeni je arhiv informacijskog globalnog društva 21. stoljeća.

Suradnici na Topoteci *Vilijun* zalažu se za kreativna umrežavanja različitih kulturnih identiteta, a svojim su doprinosima pokušali povezati Hrvatsku, Europu i Kinu. Podsjećanje na Marka Pola i njegovu ulogu globalnog marketingaša ugrađena je u njihove doprinose Topoteci *Vilijun*. Svi posjetitelji Topoteke *Vilijun* pozvani su na ovo višestoljetno putovanje prostorima, kulturama i običajima. Dobrodošli! ■

INFO

Topoteka Vilijun: <http://vilijun.topotheque.eu/>

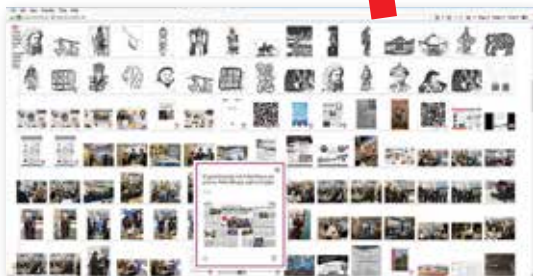
Topotekari: Nikolina Filipović, Ana Zrnić, Sofija Turjak, Josipa Mijoč, Jasna Horvat

Kontakt: Institut za umjetnička i znanstvena istraživanja u kreativnoj industriji – Andizet

E-mail: institut@andizet.hr

Web: <http://www.andizet.hr>

Topoteka Vilijun

Topoteka Vilijun

Topoteka Podsused

Sandra Berak

U mjesecu rujnu u prostoru Knjižnice Podsused predstavljena je i javno otvorena Topoteka Podsused, zajednički projekt udruge ICARUS Hrvatska i Udruge za zaštitu okoliša EKO-2000 ostvaren u suradnji s Knjižnicom Podsused u proteklih nekoliko mjeseci. Topoteku su predstavile Vlatka Lemić, arhivska savjetnica u Hrvatskom državnom arhivu, potpredsjednica ICARUS-a, predsjednica ICARUS-a Hrvatska i Ivana Haničar Buljan, članica Udruge za zaštitu okoliša EKO-2000 iz Podsuseda, arhitektica, stručna savjetnica u znanosti, pomoćnica ravnateljica u Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu i Sandra Berak, knjižničarka, koordinatorka Knjižnice Podsused. Predstavljanje Topoteke Podsused bio je ujedno i javni poziv svim građanima Podsuseda, koji se žele svojom osobnom povijesti uključiti u izgradnju lokalnog arhiva kroz Topoteku Podsused te na taj način sudjelovati u očuvanju i promoviranju povijesti i tradicije svojeg zavičaja.

Dosad objavljena građa na Topoteci Podsused privatno je vlasništvo stanovnika Podsuseda, odnosno u posjedu je nasljednika starih podsusedskih obitelji. Prikupljena građa rezultat je višegodišnjeg sakupljanja materijala za izradu monografije Podsused: vjerski život i tradicija: kulturno-povijesna, umjetnička i prirodna baština, u izdanju Župe sv. Ivana Bosca u Podsusedu te

proširena materijalima koje su stanovnici Podsuseda ustupili na digitalnu obradu Knjižnici Podsused potaknuti tribinama koje su ih vratile u dragu prošlost Podsuseda, a koje su kao dio Podsusedskih svečanosti održavane 2010. godine u Knjižnici, čija je moderatorka bila dr. sc. Irena Kraševac. Dio materijala prikupljen je tijekom istraživanja za izložbe u Knjižnici Podsused: 60 godina Knjižnice u Podsusedu i Zlatno doba Podsuseda. Materijal pohranjen na privatnim računalima više od devet godina strpljivo je čekao trenutak kada će biti dostupan široj javnosti.

Za sve su krive Podsusedske svečanosti, manifestacija koja od 2009. godine okuplja entuzijaste zaljubljene u Podsused. Prve Podsusedske svečanosti održane su 2009. u povodu obilježavanja 800 godina kapele sv. Martina pustinjaka kada je objavljena monografija Podsuseda i realiziran projekt Poučna staza Podsused, a Hrvatska pošta tom je prigodom otisnula marku 800-te obljetnice Kapele sv. Martina pustinjaka u Podsusedu. Od 2010. godine organizaciju Podsusedskih svečanosti kao pokretač i zamašnjak svekolikim zbivanjima preuzima Udruga za očuvanje okoliša EKO-2000 s predsjednicom Marijom Šunjić na čelu.

Kroz projekt *Vratimo Podsused na izletničku kartu grada Zagreba* održavaju se već devet godina

Podsused, Kapela sv. Martina oko 1900. © Magdalena Getaldić

za redom programi u cilju revalorizacije kulturne i prirodne baštine Podsuseda. Kulturna i prirodna baština kao pokretač turizma i lokalnog razvoja veliki je potencijal Podsuseda, a cilj je ponuditi kulturne sadržaje koje bi privukle izletnike i posjetitelje u ovaj najzapadniji dio grada Zagreba. Program Podsusedskih svečanosti sadrži tradicionalne programe udruga i društava, kao što je Planinarski pohod na Kamene svate u organizaciji Planinarskog društva Podsused, prve nedjelje u mjesecu rujnu (ove godine organiziran je 39. Pohod), Druženje uz kestene i portugizec na Podsusedskom trgu u organizaciji Izviđača, Planinara i Udruge Hrvatska žena – ogranak Podsused, procesije i svete mise povodom blagdana sv. Martina, te okrugle stolove, tribine, radionice. Uz sada već prepoznati i daleko poznati Viteški turnir Franje

INFO

Topoteka Podsused: <http://podsused.topothek.at/>

Topotekari: Sandra Berak, Magdalena Getaldić, Ivana Haničar Buljan

Kontakt: eko2000podsused@gmail.com, sandra.berak@kgz.hr

Tahya podno zidina Susedgrada u organizaciji Reda Čuvara grada Zagreba, prepoznata je i radionica izrade tradicionalnog ljetnog suvenira Podsuseda, podsusedske cvjetne košarice, koja se po osmi puta ove godine odvila u prostorima Knjižnice Podsused, nastupi KUD-a Klas, Dani kruha, samo su dio onoga što se može doživjeti u Podsusedu. Programima se želi privući pozornost i na stanje ruševina srednjovjekovnog Starog grada Susedgrada, te potrebu za njihovom hitnom sanacijom i obnovom. Podsused, poznato Zagrebačko izletišta s kraja 19. i početka 20. stoljeća, kojega su resile uređene šetnjice podno zidina Susedgrada, kupalište na obalama Save, trg s trgovinama i nadaleko poznatim gostionama, kojih je bilo preko dvadeset, te u kojima je u dane vikenda svirala živa muzika, u sjećanju je mnogih stanovnika koji su doživjeli duh toga vremena prije

zatvaranja kupališta i prestanka prolaska Samoborčeka kroz Podsused 1979. godine. Ljubav prema Podsusedu izrodila je i realizaciju projekta Topoteka Podsused, želja da se prošlost otrgne zaboravu, da se ispriča priča o jednom gradu, priča o njegovim stanovnicima kroz vrijeme uz fotografije, dokumente i predmete važne kako za cijeli kraj, tako i one osobne, tople, običajne, obiteljske, važan su dokument koji predstavlja dragocjen podsjetnik na proživljena vremena.

Za sad su objavljene fotografije za koje je dobivena suglasnost za objavu na Topoteci. Sam projekt tek je u svojim počecima i pred njim je dug put koji zahtjeva marljiv i predan rad. Projekt Topoteke prepoznali smo kao veliki potencijal za proširenje i nadogradnju dosadašnjih nastojanja na čuvanju i predstavljanju kulturne i

prirodne baštine Podsuseda, jer omogućuje dostupnost i prezentaciju privatnih arhiva javnosti, okupljanje službenih i privatnih dokumenata na jednome mjestu, široko postavljena priča Topoteke s druge strane omogućuje neslućene kreativne pomake.

Knjižnica Podsused kao jedina kulturna i baštinska ustanova u Podsusedu, prepoznata je kao mjesto okupljanja građe. Osim velike uloge u sakupljanju, organiziranju i korištenju informacija, IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice ističu kako su važne sastavnice knjižnične djelatnosti pomaganje pri oblikovanju i održavanju kulturnog identiteta zajednice pa je suradnja s udrugama, ustanovama i pojedincima na izgradnji Topoteke Podsused prirodni nastavak njene djelatnosti. ■

Predstavljanje i otvaranje Topoteke Podsused u Knjižnici Podsused u rujnu 2017.

Topoteka Knjižara Morpurgo

Nada Topić

Topoteka Knjižara Morpurgo temelji se na znanstvenoj monografiji „Knjižara Morpurgo u Splitu (1860.-1947.) i razvoj kulture čitanja“ (Naklada Ljevak, 2017.) u kojoj je prikazano poslovanje kulturne splitske knjižare za vrijeme dok je bila u vlasništvu obitelji Morpurgo. Po dugogodišnjoj uspješnosti svoga poslovanja knjižara Morpurgo fenomen je hrvatskog, pa i europskog knjižarstva. Usprkos tome, sve do 2015. godine nije postojala ni jedna studija u kojoj bi bilo sustavno prikazano njeno poslovanje. Ono što se moglo naći u literaturi uglavnom su bili kraći prikazi knjižarske djelatnosti kao jedne od brojnih aktivnosti kojima se splitski preporoditelj i poduzetnik Vid Morpurgo (1838.-1911.) bavio. O poslovanju knjižare nakon njegove smrti, bez obzira na bogatu arhivsku građu, gotovo da i nije bilo zabilježski.

Svrha istraživanja prezentiranog u ovoj knjizi bila je utvrditi doprinos splitske Knjižare Morpurgo kulturi čitanja u Splitu i Dalmaciji u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća. Pri tome je korištena suvremena znanstvena metodologija iz područja povijesti knjige i čitanja, posebno pristupi i terminologija Roberta Darntona (*komunikacijski krug, mikroanalitički i makroanalitički pristup istraživanju čitanja, narativni prikazi*), Rogera Chartiera (*rekonstrukcija pojedinačnih i skupnih čitateljskih*

praksi), Pierrea Bourdieua (*distinkcija, habitus, kulturni kapital, teorija polja, teorija prakse*), Michela de Certeaua (*prostorne prakse*) i Roberta Escarpita (*kulturna, društvena, ekonomska i posrednička uloga knjižara*). Pokušalo se utvrditi što je to uopće kultura čitanja te odrediti ulogu knjižarske mreže u njezinom razvoju. Prikazana je infrastruktura kulture čitanja u Splitu i Dalmaciji u istraživanom periodu, putevi knjige te utjecaj cenzure na tržište knjigama. Istraživanje poslovanja knjižare Morpurgo temeljilo se na metodologiji povijesnog istraživanja koja je uključivala sadržajnu analizu arhivske građe, metodu deskripcije, kontekstualizacije, komparacije, sinteze i kritičke analize sekundarnih izvora. Kao primarni izvor u istraživanju korištena je arhivska, muzejska i knjižnična građa vezana uz poslovanje Knjižare Morpurgo. Najveći dio arhivske građe čuva se u Državnom arhivu u Splitu, a uključuje korespondenciju (poslovno dopisivanje knjižare, prijepise poslovnih pisama, narudžbe kupaca, račune dobavljača, službeno dopisivanje s knjižarskim organizacijama), prikaze troškova za nabavu knjiga te odluke i naredbe ureda lokalne, regionalne i državne vlasti (fond HR-DAST-94 Obitelj Morpurgo). Manji dio arhivske građe čuva se u Muzeju grada Splita, a obuhvaća prodajne kataloge knjižare, izdanja knjižare te pretplatničku listu koju

Izlog knjiga Knjižare Morpurgo čuva se u Muzeju grada Splita

je Vid Morpurgo prikupljao za *Il Nazionale (Narodni list)*, te u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (korespondencija Vida Morpurgo, R6491 b, R6491 c, R4610 b). U Zbirci namještaja Muzeja grada Splita sačuvan je i jedan od drvenih ostakljenih izloga knjižare s kraja 19., odnosno početka 20. stoljeća (Zbirka namještaja, HR-MGS 4335). Izdanja knjižare, osim u Muzeju grada Splita, čuvaju se u nizu hrvatskih i stranih knjižnica (Sveučilišna knjižnica u Splitu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Gradska knjižnica Marko Marulić u Splitu, Knjižnica Bogoslovnog fakulteta u Splitu, Muzej arheoloških spomenika u Splitu, Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Nacionalna knjižnica Austrije...). Najveći dio sačuvane građe pisan je talijanskim i hrvatskim jezikom, a vrlo mali dio poslovne korespondencije sa stranim dobavljačima pisan je francuskim, njemačkim, engleskim i španjolskim jezikom.

INFO

Topoteka Knjižara Morpurgo – Split:

<http://morpurgo.topoteka.net/>

Topotekar: Nada Topić

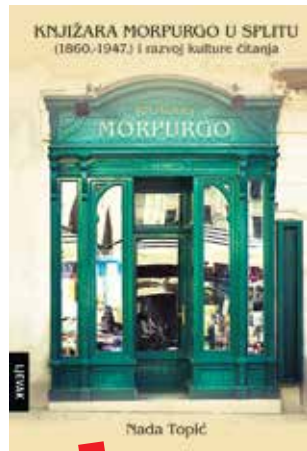
Kontakt: nada.topic@gmail.com

Fotografija Vida Morpurga iz 1911. iz Muzeja grada Splita

Istraživanjem se nastojalo, koliko su to sačuvani i dostupni izvori omogućavali, obuhvatiti sve segmente poslovanja knjižare: vlasnike knjižare, tiskarsku i izdavačku djelatnost, knjižarsku ponudu, cijene knjiga, sustav pretplate i naručivanja, potražnju i strukturu kupaca, dobavljačku mrežu, knjižarsku promidžbu, odnos vlasti prema knjižarskom poslovanju te druge specifičnosti poslovanja.

Topoteka Knjižara Morpurgo sadrži materijale korištene u istraživanju prikazanom u knjizi, ali i medijske objave kojima je popraćeno objavljivanje knjige koje je koincidiralo sa privremenim zatvaranjem Knjižare Morpurgo u lipnju 2017. godine. Naime, iako je Knjižara Morpurgo upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, pa time i zaštićena, nakon kraha knjižarskog lanca Algoritam njena vrata su zatvorena, a sudbina još uvijek neizvjesna. Nadamo se da će objavljena knjiga kao i ova topoteka vjerodostojno svjedočiti o Knjižari Morpurgo, kao simbolu kulturnog života Splita. ■

Naslovnica knjige Knjižara Morpurgo u Splitu (1860.-1947.) i razvoj kulture čitanja

Fotografija Knjižare Morpurgo iz Muzeja grada Splita

Topoteka Knjižara Morpurgo - Split

Topoteka Osijek – Tvrđa

Hrvoje Mesić

Topoteka o osječkoj Tvrđi nastala je na temelju znanstvene monografije *U osječkom Nutarnjem gradu* autorice prof. dr. sc. Helene Sablić Tomić, dekanice Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku objavljene 2017. godine u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku.

Na više od 300 stranica, kroz poglavlja: Uvodno, Nutarnji grad, Stanovništvo, Oko trga, Školstvo, Tiskara, Ulice i kuće, Kazalište, Ritam privatnog vremena i Zaključno), u monografiji se čitateljima podastiru semantički prostori kroz koje se analizira identitet grada Osijeka u razdoblju od 1687. (odlazak Turaka iz Tvrđe) do 1924. godine (rušenje tvrđavskih bedema). Posebna pozornost upućena je znanstveno utemeljenom prikazivanju i opisivanju urbane strukture ovoga prostora, njegovim crkvama, tiskarama, kazalištu, ulicama, trgovima, kavanama, školama, privatnim kućama i vojnim objektima. Autorica fenomenologiji Grada pristupa na način kulturološkog razotkrivanja njegova identiteta kroz nekoliko osjeta: vid, sluh, njuh i ponekad dodir što koristi u spoznavanju mogućih datosti njegove određenosti i stvaranju uvjeta za identificiranje strukture i strukturiranosti, raznolikosti i jedinstvenosti. Ceste, putovi, staze,

prolazi, gradske ulice, trgovi, kuće, semantičke su oznake za postavljanje neizbježnoga okvira svakodnevnoga života i komunikacije što autorica analizira na temelju dostupne arhivske i povijesne literature kako bi mogla označiti upravo ovaj povijesno važan dio Osijeka – Nutarnji grad. Određuje ga ona materijalnom i kulturnom tradicijom, kao i sviješču građana o njegovoj povijesnoj ulozi i povijesnom kontinuitetu.

Tomu u prilog govori i popularizacija kulturološkog prezentiranja znanstvene teorije i povijesne baštine putem online Topoteke Osijek – Tvrđa, projekta ICARUS Hrvatske inicirane 2017. godine kako bi se osječka povijest i kultura prostora sačuvala i postala dostupna javnosti. Nastala je ova virtualna zbirka interakcijom s lokalnim ustanovama, udrugama, zajednicom i samom autoricom s namjerom populariziranja, zaštite i javnog predstavljanja njezinog istraživanja Nutarnjeg grada. Kao jedan od suvremenih alata za stvaranje mrežnih arhiva lokalne povijesti i/ili teme, digitalna platforma Topoteka je i u slučaju prezentacije Nutarnjeg grada poslužila tome da se arhivski izvori, fotografije, dokumenti i svi drugi materijali koje je Helena Sablić Tomić prikupila obrade u skladu s relevantnim međunarodnim standardima i javno objavljuju. Osječku Topoteku uređuje i vodi

stručni tim Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku Slađana Pupovac, mag. cult., Marta Radoš, prof. i dipl. knjižničarka i dr. sc. Hrvoje Mesić uz stručnu pomoć dr. sc. Vlatke Lemić, predsjednice ICARUS-a Hrvatska i višeg kustosa Muzeja Slavonije u Osijeku Marka Grgura Ivankovića, prof. U prvoj fazi rada je digitalizirano i obrađeno 96 jedinica, a plan je nastaviti nadopunjavati Topoteku građom jer je suvremenom informacijskom tehnologijom i procesom digitalizacije potrebno osigurati vidljivost ovoga gradiva poštujući načelo demokratičnosti – dostupnost gradiva unutar nevidljivih i zatvorenih prostora Tvrđe. U daljnjem postupku digitalne konvergencije koristit će se arhivska građa, fotografije, zapisi, arhivske snimke koje označavaju grad kao dokument. Baština Tvrđe više neće biti samo određena lokacijom već će postati potencijal unutar kreativne industrije kojim se uočavaju najznačajniji čimbenici njezinog identiteta. Tako su znanstvena istraživanja popularizirana budući su dostupna za korištenje preko Interneta, otvorena su ona za javnost, a isto tako se putem Topoteke ovo gradivo objavljuje i u europskoj digitalnoj platformi *Europeani*. Na taj način znanstvena studija o osječkom Nutarnjem gradu pridonosi zajedničkoj izgradnji europske baštinu i povijesti. ■

Topoteka Osijek-Tvrđa

Naslovnica knjige
U osječkom
Nutarnjem gradu

INFO

Topoteka Osijek – Tvrđa: <http://osijek-tvrđa.topoteka.net/>

Kontakt: marta.rados@uaos.hr, sladana.pupovac@uaos.hr,
hmesic007@gmail.com

umjetnička
akademija
u osijeku

Topoteka – hrvatska i europska povijest

U suradnji s partnerima diljem Hrvatske – arhivima, muzejima, školama, fakultetima, udrugama, lokalnim zajednicama i zaljubljenicima u zavičajnu povijest nastale su brojne Topoteke – Ilok, Međimurje, Osijek, Podsused, Podravina, Split, Starigrad, Vukovar, Ysterreich – otvorene za sve koji žele doprinijeti i objaviti svoje gradivo. Svakodnevno nastaju i nove koje će se uskoro biti otvorene javnosti: Vinkovačke jeseni, Lika, Maksimir i druge.

ICARUS Hrvatska i administratori Topoteka pozivaju vas da svi sudjelujete u izgradnji starih i novih virtualnih zavičajnih i tematskih arhiva. Fotografirajte ili skenirajte svoje uspomene, stare slike, filmove, predmete i dokumente i spremite ih na portal Topoteka putem kojeg će se predstaviti i na Europeani.

<http://www.topotheque.eu/>
<https://coop-project.eu/>

Co-funded by
the European Union

INTERNATIONAL CENTRE
FOR ARCHIVAL RESEARCH

ICARUS HRVATSKA – Međunarodni centar za arhivska istraživanja
Sv. Roka 14, 10 000 Zagreb
tel: 099-4280-776
mail: info.icarushr@gmail.com
web: [http://icar-us.eu/en/english-icarus-hrvatska./](http://icar-us.eu/en/english-icarus-hrvatska/)

